

Justiits- ja Digiministeeriumi bürokraatia vähendamise algatused

Seiretulemuste ülevaade 2026. aasta I poolaastal

Alates 2025. aastast on Vabariigi Valitsus Justiits- ja Digiministeeriumi (JDM) eestvedamisel ellu viinud kahte tegevust, mille eesmärk on olnud bürokraatia ja halduskoormuse vähendamine.

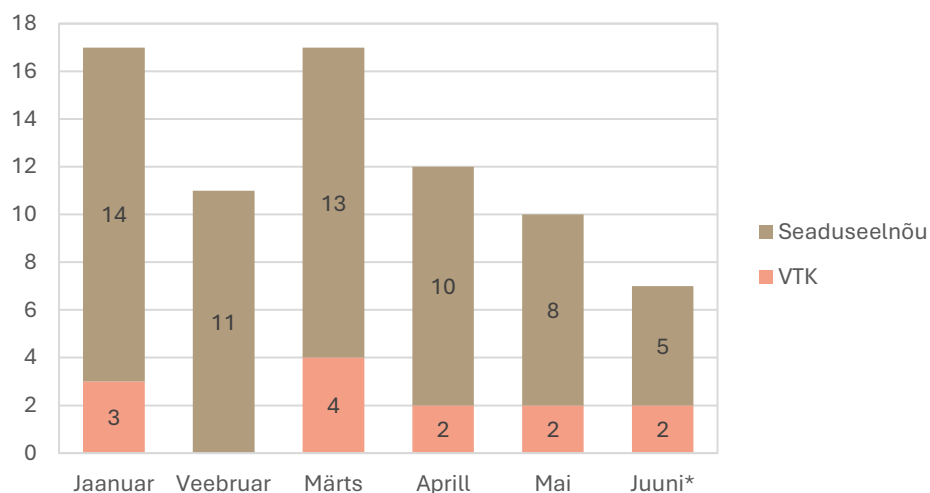
1. Halduskoormuse tasakaalustamise reegli rakendamine õigusloomes.
2. Määruste revisjon.

1. Halduskoormuse tasakaalustamise reegel

Alates 2025. aastast tuleb halduskoormuse tasakaalustamise reeglit (tasakaalustamise reegel) rakendada kõigis Vabariigi Valitsuse seadus- ja määruseelnõudes, millega kavandatavate nõuete tõttu kasvab ettevõtjate, inimeste või vabaühenduste halduskoormus.

2026. aasta I poolaastal esitasid ministeeriumid kooskõlastamiseks kokku 61 seaduseelnõu ja 13 väljatöötamiskavatsust (2025. aasta samal perioodil vastavalt 41 ja 16). Enim seaduseelnõusid esitas JDM (17).

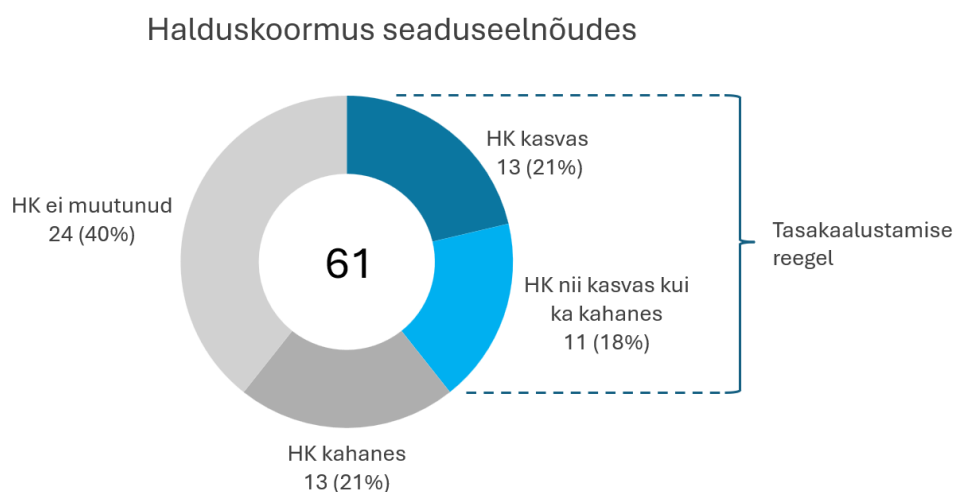
VTK-d ja eelnõud kuude lõikes, 2026

Joonis 1. Kooskõlastamiseks esitatud seaduseelnõude ja VTK-de arv 2026. aasta I poolaastal

* Juuni andmed on kuu keskpaiga seisuga

Esimesel poolaastal esitatud **seaduseelnõudest 39% (24) sisaldas halduskoormust suurendavaid muudatusi**. Ülejäänute puhul halduskoormus kahanes (regulatsiooni lihtsustamine) või ei muutunud.

Joonis 2. 2026. aasta I poolaasta eelnõude mõju halduskoormusele

Tasakaalustamise reeglit oli rakendatud 24-st eelnõust 17 puhul (71%). Eelnõude puhul, kus halduskoormus kasvas, aga reeglit ei rakendatud, oli tegemist julgeolekuerandiga (nt eelnõu mehitamata õhusõidukite tõrje tõhustamiseks) või välislepingu ratifitseerimisega. Oli ka paar eelnõu, kus reeglit tulnuks rakendada, aga seda ei tehtud, st puudus koormust vähendav meede (koormuse suurenemine ettevõtjatele oli mõlema eelnõu puhul siiski marginaalne).

Tasakaalustamise reegel kohaldub lisaks seaduseelnõudele ka **määruseelnõude** puhul. Reegli rakendamise eest määruseelnõudes vastutab iga ministeerium ise, st ei toimu JDM-i kesket kontrolli.

Kokku anti 2026. aasta esimese viie kuuga¹ 227 määrust, millest 53 olid Vabariigi Valitsuse määrused ja 174 ministrite määrused.

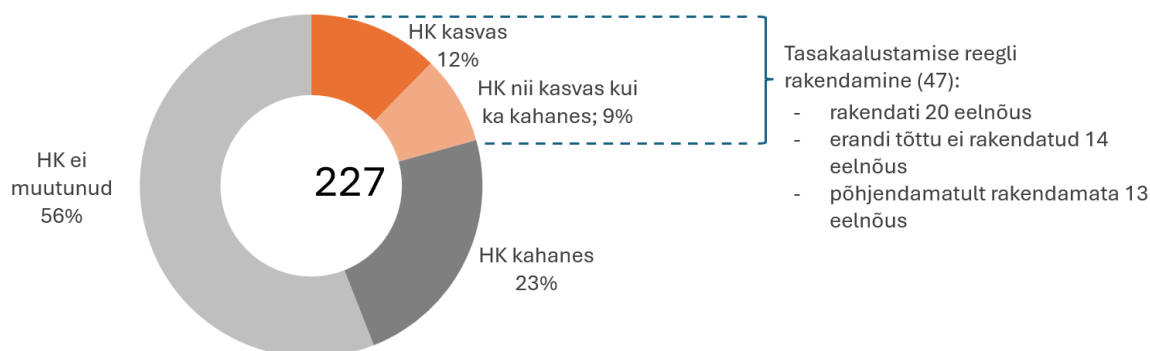
Tabel 1. 2026. aasta esimese viie kuu jooksul antud määrused akti andja järgi.

Akti andja	Määruste arv	sh terviktekstid
energeetika- ja keskkonnaminister	21	5
haridus- ja teadusminister	22	15
justiits- ja digiminister	15	4
kaitseminister	8	4
kultuuriminister	6	2
majandus- ja tööstusminister	16	5
rahandusminister	5	0
regionaal- ja põllumajandusminister	31	9
siseminister	14	4

¹ Analüüsiperiood määruseelnõude puhul oli jaanuar–mai 2026.

sotsiaalminister	19	7
taristuminister	15	3
välisminister	2	0
Vabariigi Valitsus	53	11
Kokku	227	69

Halduskoormus määruseelnõudes

Joonis 3. Määruseelnõude mõju halduskoormusele ja tasakaalustamise reegli rakendamine, jaanuar – mai 2026.²

Enamiku määruseelnõudega ei kaasne mõju ettevõtjate või inimeste halduskoormusele: **koormust suurendavaid muudatusi sisaldas keskmiselt iga viies määruseelnõu (21%).** Halduskoormuse tasakaalustamise reeglit rakendati 9%-s kõigist määruseelnõudest.

JDM-i üldised tähelepanekud tasakaalustamise reegli rakenduspraktika kohta:

- Seaduseelnõude puhul on ministeeriumide teadlikkus halduskoormuse hindamisest ja reegli rakendamisest parem võrreldes määruseelnõudega. Kui seaduseelnõudes kontrollib reegli rakendamist muu hulgas JDM, siis määruste menetlemisel väline kontroll puudub ja vastutus on peaaesjalikult ministeeriumil endal, VV määruste puhul ka Riigikantseleil.
- Seletuskirja sisukokkuvõttes peab olema alati esitatud info, kas õigusaktiga kavandatakse uusi kohustusi või koormuse suurenemist. Teadlikkus selle nõude osas võiks paraneda, eriti määruste puhul. JDM juhib kooskõlastamisel alati tähelepanu, kui seletuskirjas halduskoormuse muutuse kohta info puudub. Selle tulemusena on halduskoormuse selgitamine seletuskirjades paranenud.

² Joonisel esitatud andmed tasakaalustamise reegli rakendamise kohta on esialgsed. Määruste andmete koondamisel on kasutatud ministeeriumidelt saadud andmeid ja seletuskirjade sisukokkuvõttes esitatud infot. Lisaks on osaliselt kasutatud tehisaru abi hindamaks määruse mõju halduskoormusele.

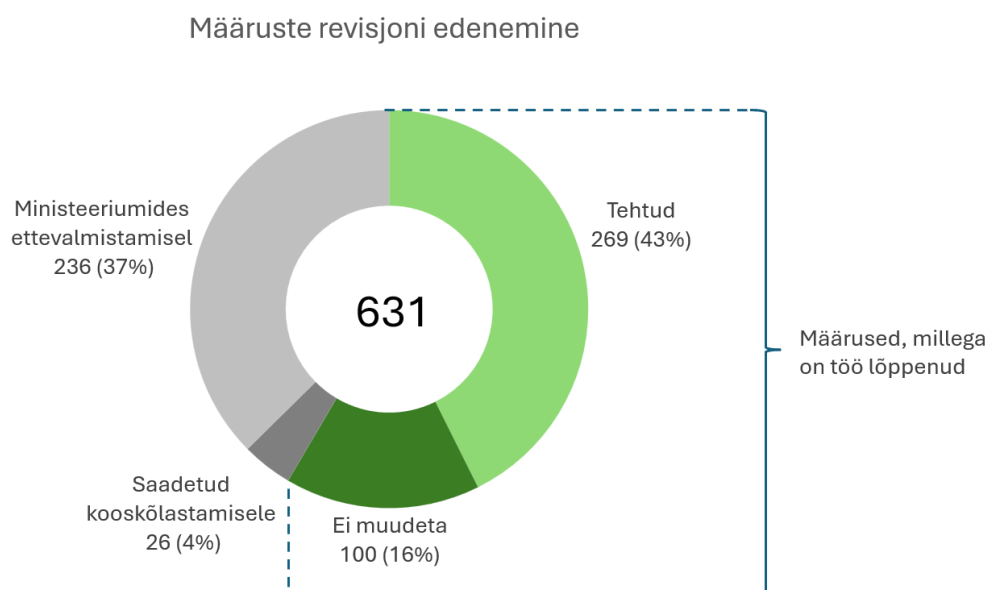
- Ministeeriumid ei kavanda halduskoormust suurendavaid muudatusi enam kergekäeliselt ja pigem püütakse vältida uute kohustuste lisamist. Kui seda siiski tehakse, on sagedasemad põhjused inimeste tervise kaitse, ohutus, tõhusam järelevalve või keskkonnahoid. Samuti viitavad andmed, et võrreldes varasemaga on rohkem eelnõusid, millega nõuded lihtsustatakse.

2. Määruste revisjon

Määruste revisjoni algatamise ajal mais 2025 kehtis kokku 4009 määrust. Nende hulgast tuvastasid ministeeriumid 631 määrust, milles oli potentsiaali halduskoormuse vähendamiseks või mille võis tervikuna kehtetuks tunnistada.³

Umbes aasta pärast määruste revisjoni algust on muudetud või kehtetuks tunnistatud 269 määrust. Hilisema analüüsi käigus on leitud, et 100 määruse puhul ei ole muutmine ikkagi vajalik või võimalik (näiteks eeldanuks muudatused IT-arendusi, mille jaoks puudus eelarves raha).

Kokkuvõttes on nüüdseks töö lõpetatud **369 määrusega ehk 58%-ga** esialgu kavandatust. Ülejäänud on ministeeriumides ettevalmistamisel või saadetud kooskõlastamisele. Paljudel puhkudel seisab määruse muutmine või kehtetuks tunnistamine volitusnormi sisaldava seaduseelnõu menetlemise taga.

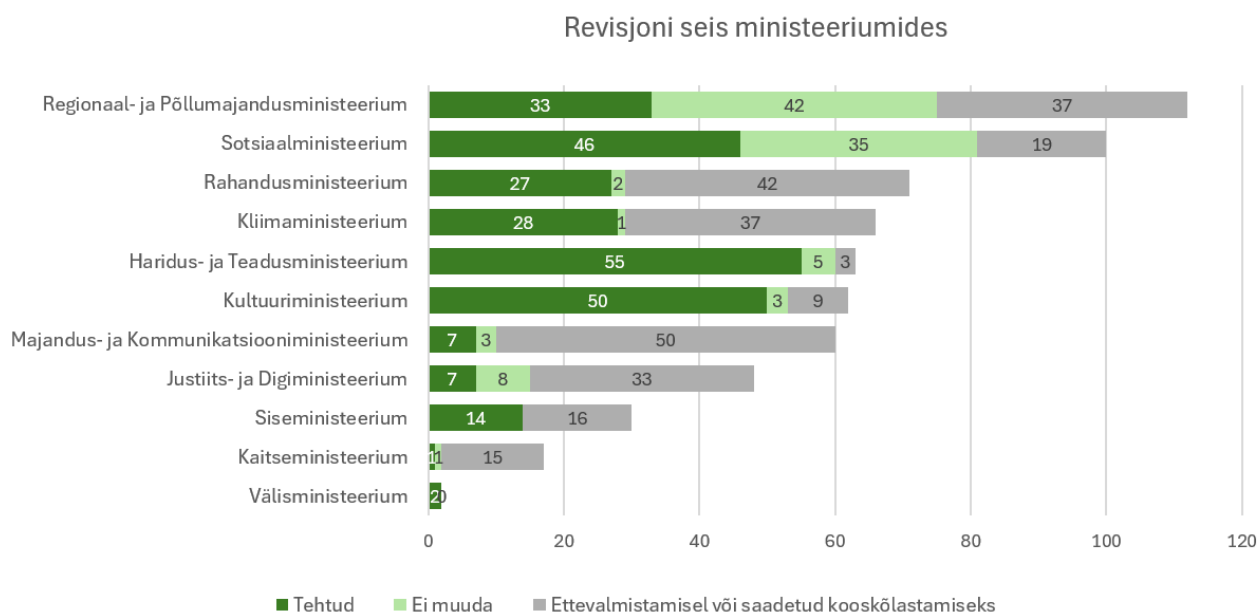
Joonis 4. Määruste revisjoni edenemine seisuga 04.05.2026⁴

Ministeeriumi vastutusalas olevate määruste arv on ministeeriumide lõikes erinev. Ligi kolmandik määrustest (30%) kuulub Kliimaministeeriumi vastutusalasse, samas kui näiteks Välisministeeriumi osakaal on 1%. Erinev oli ka eelnõude arv, mida

³ Lisaks tuvastati 121 määrust, millega vähendada nn sisebürokratiat, st avaliku sektori asutuste töökoormust.

⁴ Andmed põhinevad ministeeriumide esitatud infol.

ministeeriumid revisjoni käigus otsustasid muuta või kehtetuks tunnistada. Revisjoni edenemisel on kiireimad olnud Haridus- ja Teadusministeerium ja Kultuuriministeerium (joonis 5).

Joonis 5. Revisjoni edenemine ministeeriumides seisuga 04.05.2026.

Määruste revisjon on tähtajaline tegevus. Eesmärk on jõuda määruste muutmisega lõpule 2026. aasta lõpuks.